

До 135-річчя з дня народження Гната Хоткевича

[Підготував М. Черемський]

#22-23 от 14.12.2012

Левко Мацієвич (праворуч), Олександр Коваленко (ліворуч) та Гнат Хоткевич (лежить з бандурою) актори самодіяльного студентського театру (фото 1899-1900 рр).

Цього року минає 135 років з дня народження вихованця Харківського технологічного інституту, видатного українського письменника, вченого, музиканта та драматурга Гната Мартиновича Хоткевича.

Свій непересічний дар митця Хоткевич почав виявляти ще навчаючись у Харківському технологічному інституті, створивши студентський театр, учасниками якого, зокрема, були майбутній піонер вітчизняної авіації та корабельний інженер Л. Мацієвич, а також учасник повстання на броненосці «Потьомкін» О. Коваленко.

Окрім культурницької діяльності, під час навчання Гнат Хоткевич брав активну участь у студентських страйках, за що на останньому курсі був відрахований з інституту. От як про це згадує в своїй автобіографії сам Хоткевич (орфографія збережена). «99-го року мав кінчати інститут. Учився я «на чистих п'ятьорках» (взагалі, шарик працював: мої проєкти довго висіли в чертьожках, як зразкові, а буди на 4 курсі, я носився з ідеєю машини, яка згодом, через десятки літ, була б сконструйованою деінде й називалася б «танк»). Був я кандидатом «на золоту доску», але в дошку проштрафився, бо прийняв діяльну участь у великих студентських заворушеннях 99-го року, і в числі 8 колег був висланий з Харкова в 24 години. ...Бандуру під руку, у Київ, до Лисенка, якого зроду не бачив, і який не знав би, що з мною робити, якби я приїхав у звичайний час... Заграв я йому. Подобалося страшенно. Закликає на посаду соліста бандуриста й дає 60 крб. на місяць! Ого! Я таких грошей і не бачив зроду... Поворот до Харкова.

Пішов до інституту клопотатися за когось, а Зернов (директор):

– Чого ж ви за себе не клопочете?

– А ви ж мене «без права поступлення в высшее учебное заведение на два года»!

Похлопав по плечу.

– Подавайте, подавайте прошеніє.

Як я потім довідався, інститут сам підняв за мене клопотання перед міністром, щоб мені подарували один рік. Інститут сподівався з мене зробити професора, післати закордон. Проект у мене був готовий, і проект непоганий: чотирьохциліндровий паротяг власної системи; не знаю, як поставити його на рельси – чи пішов би, але на папері виглядав імпозантно. Захищав я цей проект оригінально, але – то колись...».

Про подальше життя Гната Хоткевича можна писати цілі романи, настільки воно було багатоманітним та драматичним. За любов до свого народу він зазнавав переслідувань та утисків з боку влади, але це лише загартовувало і спонукало митця до подальшої боротьби. Наприклад, коли його було заслано за межі Російської імперії, Хоткевич обрав Галичину, зокрема, мальовниче село під назвою Криворівня, де створив перший гуцульський народний театр, який існує і до сьогодні. У 20-х роках, на Східній Україні, Гнат Хоткевич створює капелу бандуристів, для якої пише такі твори як «Байда», «Буря на Чорному морі», «Невільничий ринок у Кафі» тощо. Також веде клас бандури в Харківському музично-драматичному інституті. Особливістю методики гри на інструменті у Хоткевича було те, що він урівноважив ліву руку з правою, значно розширивши потенційні можливості бандури. В кінці життя Хоткевич звернувся ще до однієї сфери, а саме світу дитинства. Книга «Тарасик» про дитинство славетного українського поета, письменника та художника Тараса Шевченка, на жаль, не була видана за життя Хоткевича, а побачила світ лише у 2002 році. Сьогодні спадщина визначного митця практично забута. Не видаються твори, не ставлять його п'єси, внаслідок чого молодь практично нічого не знає про нашого визначного земляка. Але все ж знаходяться ентузіасти, котрим не байдужа доля нашої культури. Саме завдяки їх титанічним зусиллям пам'ять про Гната Хоткевича продовжує жити в наших серцях. На жаль, багато кого з цих людей вже немає на світі, тому ми маємо продовжити те, що не встигли зробити вони в увічненні пам'яті славетного митця.

Підготував М. Черемський, асистент кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами